

Entrevistem Na Maria Teresa Baiges Nogués i na Rosa Baiges Nogués de Cal Bargalló, protagonistes del llibre *Arrelats*

//JOAN MAS MONTOSA. IRENE GUTIÉRREZ GÓMEZ.
VICKY GIRONÈS PUÑET//

Tots els capítols del llibre *Arrelats* són presentats amb un epígraf que defineix la relació de la família amb el seu patrimoni. En el vostre cas l'epígraf és «La casa és per a fer-la servir». Ens podeu explicar per què?

El xic que ens va entrevistar se'n feia creus que féssim servir el mobiliari antic que hi tenim. Ens va dir que la casa era com un museu i ens va preguntar si no patíem perquè les coses es fessin malbé. Però no hi pensem pas en això. La casa és per a fer-la servir. Tant és si són cadires isabelines, un llit o un canterano de principis del XVIII. Si es fa malbé, mala sort, ja ho restaurarem. El moble més antic que tenim és una caixa gòtica, però la tenim plena de coses. El dietari familiar —que és ben antic— també el tocàvem molt. Nosaltres ho fem servir tot.

Les arrels de la vostra família a Montbrió són centenàries. Com ho vàreu descobrir?

Ho vam saber gràcies al dietari familiar, que explica la història de la família des de principis del 1.600 fins a mitjans del 1.800. També gràcies a documentació rellevant que tenim a casa, com ho són les escriptures. És documentació que la nostra àvia es va preocupar molt de preservar, ja que durant la Guerra Civil la va posar dins un sac i la va amagar al tros fins que va acabar el conflicte. El fet que fes això en un moment tan convuls com fou aquest denota que tenia un gran interès per la història familiar i que no la volia deixar perdre.

Per tant, l'interès per a pouar en les arrels familiars sorgí de la vostra àvia?

No. Nosaltres ja ho havíem sentit a dir moltes vegades. Quan érem petites venia sovint a casa nostra l'Albert Baldrich i parlàvem amb ell perquè a banda de tenir un parentiu sanguini, també érem molt afins personalment i política. L'Albert sempre li deia a la nostra mare que ella havia de ser l'encarregada de continuar escrivint el dietari familiar. Nosaltres vam sentir a dir molt això del dietari i sabíem que hi havia un llibre familiar que explicava coses dels nostres avantpassats i que tenia cobertes de pell de pergami. Però no li vam donar

VICKY GIRONÈS PUÑET

Na M. Teresa i na Rosa satisfetes amb el llibre

més importància fins que ens vam fer més grans i ens vam adonar que aquest dietari era un autèntic tresor. A partir d'aquest moment vam sentir la necessitat de transcriure tot el dietari i iniciar l'arbre genealògic de la família.

Tinc entès que a l'arbre genealògic de la família hi heu registrat 1398 persones. És així?

Ara mateix hi tenim registrades 1.800 persones, l'arbre genealògic és més extens. El registre que esmenteu és del moment que vam fer l'entrevista amb l'Ignasi. Hi tenim registrades unes 300 fotografies. El dietari familiar ens va permetre documentar 250 anys d'història familiar (13 generacions) i aquest va ser el punt de partida per a iniciar l'arbre genealògic de què disposem actualment.

Expliqueu-nos breument què suposa dur a terme aquesta tasca. Es fa feixuc el procés de recerca?

Hi ha diferents maneres de fer genealogia, cadascú té la seva. Hi ha gent que decideix incloure la data de naixement, la data de defunció i la quantitat de fills que un familiar tingué. Però jo he decidit incloure-hi una fitxa per persona on hi he transcrit allò que diu el dietari i les partides de naixement, bateig i defunció que he aconseguit de trobar als arxius dels llibres sacramentals dipositats a l'arxiu del bisbat de Tarragona. I també hi adjunto una nota amb la informació on poder cercar aquestes dades que he transcrit —quina parròquia, a quin bisbat pertany, número de llibre, cronologia del llibre, número de caps i la pàgina web on ho pots cercar. Podria haver optat per incloure-hi la informació sense transcriure-ho, però si t'interessa que la gent ho llegeixi penso que és la millor alternativa; és més difícil que algú s'interessi a llegir textos antics que són difícils d'entendre.

Heu tingut dificultats per a cercar la documentació que ne-

cessiteu?

En alguns casos no és possible documentar les partides de naixement i de defunció perquè no es poden trobar els llibres sacramentals. Durant la Guerra Civil se'n van cremar molts. És el cas de Mont-roig del Camp, Riudoms, Prades i Porrera. No tenen llibres sacramentals. A vegades se'n salvava algun. Per norma general, entraven a les sagristies o casa del mossèn i prenien tot el que trobaven per a destruir-ho. Però si allà només hi havia els llibres que feien servir en aquell moment i la resta els tenien desats en un altre lloc, es quedaven allà i es preservaven.

Aquest interès és tan gran que fins i tot ha decidit fer cursos de paleografia i genealogia...

Sí. Hi havia documents que jo no entenia i aleshores, com que vivia a Tarragona, anava molt a l'arxiu de l'arquebisbat. Un arxiu molt actiu que casualment va organitzar un curs de paleografia. Ara és la meua! —vaig pensar. Així que vaig fer el curs amb la intenció de llegir documents antics. No n'hi ha prou amb un curs de tres mesos per saber-ne, però si més no em va servir per habitar els ulls a llegir, a familiaritzar-me amb les abreviatures, a saber comparar... També vaig fer un curs de genealogia, encara que ja havia començat l'arbre genealògic.

Parleu-nos de Cal Bargalló. Les dimensions d'una casa i els objectes que hi ha aporten molta informació sobre qui hi vivia. Expliqueu-nos breument què podeu dir sobre això. Qui foren els Bargalló?

Com us he esmentat, les primeres ratlles del dietari familiar es van començar a escriure el 1600 de mà d'algú que vivia a la mateixa casa que hi som nosaltres i que es passejava pels mateixos llocs que ens hi passem ara perquè la casa ha can-

viat molt poc. El fet que algú sabés llegir i escriure a mitjans del 1600 diu molt a favor de la família que era. La lectura i l'escriptura eren coneixements molt restringits, a l'abast de molt pocs; la gent del carrer era molt difícil que en sabés. I si l'autor del dietari sabia escriure vol dir que algú va vetllar perquè els membres d'aquella família en sabessin.

A la partida de defunció d'una senyora que es va casar a cal Compte hi consta que a l'enterrament s'hi van reunir vint-i-quatre capellans, fet que denota la importància social de la persona que moria. Al dietari familiar també hi consta la dot

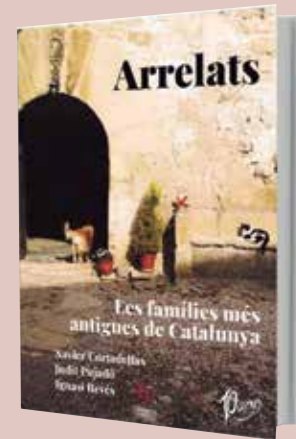
Arrelats

Arrelats és una obra que ens descobreix el solc de les tradicions d'arreu del país. En aquest llibre, el relat de les vicissituds històriques més rellevants s'intrica amb el procés d'adaptació que han hagut d'experimentar ramaders, pagesos i enòlegs per a poder perviure-hi durant el transcurs dels segles. Amb tot,

aquesta petja no es plasma mitjançant un relat histogràfic convencional, sinó que es desenrotlla per mà del testimoniatge d'entrevistats que formen part dels llinatges més antics de Catalunya. Així, el boca-orella es reivindica com una font de transmissió de coneixement que contribueix a la pervivència de la memòria col·lectiva, tal com ho fou durant generacions i generacions en el nostre territori.

Les anècdotes particulars revelen les conseqüències i els efectes dels esdeveniments històrics universals; aconsegueixen de mostrar el patiment i les vicissituds que han viscut els avantpassats dels entrevistats, l'aflicció i la incertesa que sovint romanen encobertes per les dades i les cronologies dels fets explicats en els llibres d'història. Unes vicissituds que persisteixen i s'intensifiquen en el context actual de la globalització i la modernitat. Pels arrelats que depenen de la terra per a subsistir, la lluita és incessant i, l'adaptació i la resiliència esdevé imprescindible.

Els montbrionencs hi esbrinarem el relat de la Teresa Baiges de Cal Bargalló, família arrelada a Montbríó des del 1608. El seu testimoni rememora l'impacte a la vila d'episodis històrics rellevants (la guerra de Successió, la Guerra civil o les Guerres Carlines), mitjançant l'exposició d'objectes que formen part del seu patrimoni familiar, tals com un plat de ceràmica, una bala de canó o un quadre del Sant Soper, entre d'altres.

VICKY GIRONÉS PUÑET

Moment de la presentació del llibre

que hi donaven a aquesta casa, que en alguns casos podia ser de 1.000 lliures, que són molts per l'època de què parlem. Tot plegat ens demostra que els nostres predecessors eren de classe mitjana.

Després d'haver adquirit aquest coneixement sobre les vostres arrels familiars heu de tenir un sentiment de responsabilitat. Sentiu pressió o us veieu moralment obligades a preservar aquest patrimoni?

El sentiment de responsabilitat per a preservar-ho és total. Tot i que venen moltes generacions darrere nostre, no tots s'interessen pel tema de la geneologia, però si per la preservació del patrimoni històric familiar. Desitges explicar i deixar per escrit tots aquests descobriments. A nosaltres ens han fet estimar la casa, ens han fet estimar l'entorn, ens han fet estimar fins i tot la terra.

Parlí'm de la terra, ja que l'esmenteu. La tradició dels Bargalló amb la terra també és centenària?

Els llibres i papers d'aquí casa diuen que al mas fa 250 anys que hi tenim vinya. Volem buscar més i investigar fins i tot quina varietat de vinya hi havia en aquell moment. Nosaltres ja hem vist plantat diferents tipus de vinya, com la garnatxa blanca, la negra, o moscatell. De moment la tradició familiar amb la terra segueix viva, i l'endemà no l'ha vist ningú. No podem dir que passarà.

Considerem que serà difícil de preservar les tradicions i aquest arrelament amb la terra o ens trobem a prop de la seva desaparició? Quins factors ho dificulten?

No es pot parlar de l'endemà. Avui la terra és viva, avui la casa és

viva, la història familiar de casa nostra és viva. Per sort el Francesc—el nostre nebot— treballa la terra de Cal Bargalló. De moment subsistim i tirem endavant. Ja veurem què passa en un futur. En aquest sentit sóc optimista. Però si llegeixes les històries del llibre Arrelats veus que costa cada cop més de preservar les tradicions. La majoria dels entrevistats han fet una casa de turisme rural, o han optat per la producció de vi o oli. La majoria són masies de la Catalunya vella, per això han fet una casa de turisme rural. És comprensible, la terra és difícil, no ha sigut mai fàcil. De moment, pel que fa a nosaltres, la família de Cal Bargalló tira endavant. De fet, no hauria pensat mai que el Francesc, tenint la feina que tenia, hagués tornat a la terra. Ja t'ho has pensat bé?— li dèiem. Però ell n'està content i jo n'estic molt orgullosa.

Per què és important pel que fa al patrimoni local tota aquesta història familiar?

És història i patrimoni del poble. El senyoret Albert de Cal Baldrich sempre deia que la primera casa que es va construir fora de les muralles va ser la nostra. Mireu, a cal Blay—que tothom li diu «les monges»—al davant de ca la Balbi hi ha una rajola amb l'any gravat, que hi diu 1.701. Això vol dir que casa nostra ja feia 100 anys que estava construïda perquè a la dovella de la portalada hi ha l'any gravat i és del 1608. Això és patrimoni de Cal Bargalló? Perdó, però no ho crec pas. Això és patrimoni del poble. Aquestes coses són compartides. És patrimoni de Cal Bargalló, però també és patrimoni del poble.

Entrevistem un dels entrevistadors i escriptors d'Arrelats: Ignasi Revés Revés.

En aquest llibre té una importància cabdal el boca-orella. És a partir del testimoni dels entrevistats que aprenem la història d'uns fets rellevants. Per què heu considerat convenient fer-ho així?

Perquè així el llibre és més autèntic, més viu. Explicar la història del nostre país "a la menuda", o sigui, a partir de les vivències individuals, de les famílies que hi viuen, és molt més enriquidor que parlar de grans gestes, i dels personatges que les van dur a terme.

Per què considereu important preservar o testimoniar les anècdotes de famílies arrelades a Catalunya durant segles? Què ens aporta que no ens pugui aportar un llibre d'història convencional?

La memòria, si no la fixes, si no la reculls, es perd. Això ho sap molt bé la Teresa Baiges. No hi ha gaires històries que perdurin a través del boca-orella si no s'han recollit prèviament en paper—què ens hauríem perdut, sense el dietari de Cal Bargalló! Hem considerat important testimoniar aquestes anècdotes, històries, digues-li com vulguis,

perquè són patrimoni del nostre país. I el patrimoni s'ha de cuidar.

Els llibres d'història convencionals tracten, més aviat, les causes i els efectes de qualsevol fet. Contextualitzen una sèrie de relacions econòmiques o de poder en un període determinat. És un punt de vista, diguem-ne així, científic. El nostre punt de vista és divulgatiu, intentem posar-nos a la pell de les famílies que viuen a la mateixa casa des de fa més de 10 generacions. Intentem reflectir què pensen, què senten, què els emociona, com veuen el futur. El futur de la seva casa, de la seva família, del seu poble i del seu país.

